

POKUS O ODKRYTIE VÝZNAMU VLADIMÍRA S. SOLOVJOVA A JEHO STÚPENCŮV PRE „DÝCHANIE DVOMA PLŮCAMI“

V tomto príspevku sa budeme venovať zakladateľovi ruskej náboženskej filozofie Vladimírovi Sergejevičovi Solovjovovi a niektorým súvisiacim témam. Blízkou inšpiráciou nám bolo vydanie antológie ruskej náboženskej filozofie v slovenčine.¹ Tým sa aspoň sčasti zaplnila medzera v oblasti šírenia myšlienkového odkazu autorov tzv. strieborného veku ruskej kultúry a literatúry v akademickom a cirkevnom prostredí na Slovensku. Súčasne oživením záujmu o V. S. Solovjova na pôde Gréckokatolíckej teologickej fakulty PU nepriamo nadväzujeme na teológa a prekladateľa ThDr. Jána Mastiliaka CSsR,² a jeho vedecké skúmanie osobnosti V. Solovjova najmä z ekumenického aspektu.

1. Vstup do ruskej náboženskej filozofie³

Mocensko-politický vplyv bývalého Sovietskeho zväzu v strednej a východnej Európe po skončení Druhej svetovej vojny má okrem iného za následok, že všeobecné označenie čohokoľvek za „ruské“ nesie v sebe pre viaceré generácie negatívnu príchuť. Tento politicky motivovaný pohľad, rozširujúci sa často aj na ruské dejiny a kultúru, možno oprávnene považovať za skreslený. Veď ako tvrdí Ján Pavol II.: „Každý národ má totiž svoju pôvodnú múdrosť, ktorá mu je vlastná a ktorá ako opravdivé bohatstvo kultúr snaží sa vyjadrovať a vyzrievať aj v čisto filozofických formách.“⁴ Zdá sa, že vyše dvadsať rokov po páde totality v našom geopolitickom priestore dozrel čas na ofiltrovanie pohľadu na fenomén Ruska iba cez prizmu komunistickej minulosti. Dnes treba nanovo hľadať v ruskom *geniu loci* to, čo je prínosné pre plnší kresťanský život súčasnej sekularizovanej Európy. Máme tu predovšetkým na mysli dušu ruského národa, s jej otvorenosťou pre duchovnú dimenziu života a prežitú, či skôr pretrpenú skúsenosť viery vo väčšinovej Pravoslávnej cirkvi. Náboženská viera však nemôže byť odtrhnutá od konkrétnej historickej reality, v ktorej sa aktuálne žije, ani od filozofickej reflexie. Všeobecne sa potvrdzuje, že ak vzájomný vzťah viery a filozofie ústi do konštruktívneho dialógu, v ktorom sa viera zdôvodňuje filozofickými cestami, otvárajú sa jej nové horizonty pre veľkú množinu úprimne hľadajúcich

¹ KOMOROVSKÝ, J.: *Vladimír Sergejevič Solovjov a ruská náboženská filozofia* (Antológia ruskej náboženskej filozofie). Košice: BYZANT Košice s.r.o., 2011. Z pohľadu možnosti štúdiá ruskej náboženskej filozofie a religionistiky je vydanie antológie prelomovým činom.

² Napr. MASTYLÁK, J.: *Fuitne Vladimirus Soloviev catholicus?* Roma 1942, Via Merulana 31 Grottaferata 1942, (Výťah z doktorskej práce).

³ Pod názvom *Ruská náboženská filozofia* vyšli knihy od A. Meňa(vyd. Kalligram, 2005) a V. Losského (vyd. Refugium, 2004).

⁴ JÁN PAVOL II.: *Fides et ratio* (encyklika), 3.

P(p)ravdu. Z týchto a iných premís sa vytvorilo priaznivé ideové podhubie pre vznik ruskej náboženskej filozofie.

Popri už spomenutom Jánovi Mastiliakovi (1911-1989) vďačíme najmä zakladateľovi slovenskej religionistiky a rusistovi prof. Jánovi Komorovskému (1924-2012), za to, že sa aj na Slovensku môžeme oboznámiť s bohatým myšlienkovým odkazom originálnej „ruskej“ cesty reflexie kresťanstva, ktorý svojím významom nadobúda stále viac svetovú, univerzálnu platnosť. Podľa Komorovského sa pod **ruskou náboženskou filozofiou** v užšom zmysle slova rozumie ten smer ruskej filozofie, ktorého zakladateľom bol Vladimír Sergejevič Solovjov. Tento filozof, mysliteľ a básnik mal nezvyčajne veľký vplyv na svoju generáciu. Historik ruskej filozofie Vasilij Zeňkovskij charakterizoval prelom 19. a 20. storočia v Rusku ako obdobie, v ktorom sa rozvíjalo nielen sociálno-politické revolučné hnutie, ale aj hnutie na poli nábožensko-filozofickom, ktoré prebiehalo v znamení „*nového náboženského vedomia*“.⁵ Medzi najvýznamnejších stúpcov V. S. Solovjova patrili také osobnosti, ako niekdajší marxista a ekonóm Sergej Bulgakov, iný bývalý marxista Nikolaj Berďajev, bratia Sergej a Jevgenij Trubeckí, kňaz a matematik Pavel Florenskij, intuitivisti – N. O. Losskij, S. Frank, A. Losev, personalista Lev Karsavin, existencialista a iracionalista Lev Šestov, Vladimír Ern a ďalší. V roku 1922 boli sovietskou vládou vyhostení z Ruska.

Vykresľovanie prínosu toho-ktorého predstaviteľa ruskej náboženskej filozofie by si vyžadovalo osobitný rozsiahly priestor. Ich myšlienky rozvíjali najrôznejšie vedné, náboženské a spoločenské oblasti – od fyziky cez politiku a hospodársky život až po mystiku. Niekoľko spoločných bodov ale možno načrtnúť aj v krátkosti. V porovnaní so západoeurópskym myslením, pre ktoré je charakteristický analytický prístup k problému, je pre ruské myslenie typická **syntéza**. Zjednodušene a obrazne povedané: kým západný filozof skutočnosti rozoberá a hľadá medzi nimi rozdielnosti, ruský filozof tieto skutočnosti spája a objavuje ich súvislosti. V nadväznosti na tento aspekt panuje v západnej Európe nedôvera v možnosť komplexného poznania skutočnosti, kým v Rusku vládne dôvera v možnosť postihnúť celú pravdu, a to pod podmienkou, že „subracionálny aspekt sveta (zmyslové kvality), jeho racionálny aspekt (ideálna stránka sveta) a metaracionálne princípy sú dané všetky zároveň v skúsenosti, ktorá spája zmyslovú, intelektuálnu i mystickú intuíciu“ (Losskij). S touto inklináciou k syntéze súvisí aj „leitmotív“ celej ruskej filozofie – vypracovať komplexný kresťanský pohľad na svet.⁶ Tým sa podstatne líši od západnej filozofie, rozškatuľkovanej na jednotlivé odbory, bez celistvosti pohľadu.

⁵ KOMOROVSKÝ, J.: *Ruská náboženská filozofia a kríza západnej filozofie*. www.uski.sk/frm_2009/ran/2004/cl040207.htm

⁶ Porov. GAZDA, I.: *Môže vyjsť z Ruska niečo dobré?* In: Impulz 2/2006.

2. Náčrt života VI. S. Solovjova

Vladimír Sergejevič Solovjov sa narodil v Moskve 16. januára v roku 1853. Jeho otec bol známy ruský historik a vysokoškolský profesor, matka pochádzala z ukrajinskej šľachtickej rodiny Romanovcov. Autori⁷, ktorí sa pokúšajú rekonštruovať Solovjovov život, správne poukazujú na jeho zásadné ovplyvnenie tajomnými stretnutiami s personifikovanou Božou múdrosťou. Svoj **prvý mystický zážitok** mal Solovjov ako deväťročný. Počas liturgie v chráme sa náhle odohralo čosi neobyčajné. Túto tajuplnú skúsenosť oveľa neskôr s detskou prostotou opísal vo svojej predsmrtnej básni nazvanej *Tri strenutia*, ktorú už sám pomenoval „maličkou autobiografiou“. Solovjov v nej hovorí o svojich troch víziách Sofie – Premúdrosti Božej. Prvýkrát sa teda Solovjov so „Sofiou“ stretol v ešte celkom detskom veku. Vtedy, ako sám neskôr napísal, zrazu všetko okolo neho v chráme zmizlo a on uvidel to, čo neskôr vysvetlil ako zjavenie Večnej Božej Múdrosti či Sofie. Podľa jeho vtedajšieho názoru šlo o zjavenie večného a dokonalého ženského princípu. Alebo tiež personifikovaného obrazu „Všejednoty“, ktorá sa počas celého nasledujúceho života Vladimíra Sergejeviča stala centrálnou ideou jeho systému.⁸ Napriek tomu, že pochádzal z nábožensky založenej rodiny, v mladosti prekonal osobnú krízu viery, z ktorej vyšiel víťazne. V roku 1875 absolvoval študijnú cestu do Londýna, kde sa venoval štúdiu gnostických spisov a zaujímal sa aj o špiritizmus. V Londýne mal **druhý mystický zážitok**. Všetko sa to odohralo v Britskom múzeu, kde jedného dňa osamotený sediac v čítarni slávnej inštitúcie náhle v zlatej lazúre uvidel, ako sám neskôr napísal, tvár „Večnej Družky“. V jeho zápisníku z tej doby sa dokonca zachovala jedna modlitba, aby sa Presvätá Božská Múdrost' zniesla dolu. Solovjov po druhýkrát v živote prežil zreteľnú víziu Sofie. No on ju túžil uvidieť celú, nielen tvár. A vtedy akoby v ňom zaznel vnútorný hlas, ktorý mu doslova prikazoval: „Chod' do Egypta!“ Učený Rus na vrchole popularity a na prekvapenie všetkých, ktorí ho poznali, štúdium v Londýne nečakane prerušil, aby ihneď odišiel do stále záhadného Egypta. Jeho pozornosť priťahovala staroveká Thebaida. Práve tu, v Thebidskej púšti sa Solovjov **po tretíkrát** – správnejšie po štvrtýkrát, pokiaľ zarátame aj príhodu vo vlaku – stretol s „Večnou Družkou“.⁹

Po skončení štúdia ako súkromný docent prednáša na Moskovskej i Petrohradskej univerzite. Krátko na to v roku 1881 na verejnej prednáške vyzve cára Alexandra III., aby sa zachoval podľa princípu kresťanskej milosrdnosti a odpustil vrahom svojho otca Alexandra II. Toto vyhlásenie vyvolalo už priamo na prednáške veľké pobúrenie jeho nadriadených, na druhej strane búrlivé nadšenie u študentov – v jeho dôsledku sa však Solovjov vzdáva univerzitnej kariéry. Napísal list priamo cárovi, v ktorom zdržanlivým tónom obhajuje svoj postoj a čaká od panovníka

⁷ Prvý podrobný životopis VI. S. Solovjova napísal jeho synovec Sergej Michajlovič Solovjov (1885-1942). Pôvodne pravoslávny sa pravdepodobne pod vplyvom strýka stal zjednoteným gréckokatolíckym kňazom.

⁸ Porov. SULÍK, D. (zost.): *Vladimír Sergejevič Solovjov*.

www.duchovna-veda.webnode.sk/vychodoslovanska-spiritualita-/vladimir-solovjov/

⁹ SULÍK, D. (zost.): *Vladimír Sergejevič Solovjov*.

www.duchovna-veda.webnode.sk/vychodoslovanska-spiritualita-/vladimir-solovjov/

kresťanský príklad pre celé pravoslávne Rusko. Cár však dá piatich obvinených popraviť. Solovjov po zákaze prednáškovej činnosti sa venuje už iba publicistike.

Celý svoj život Solovjov žil ako askéta s hlboko vyvinutým sociálnym cítením. Jeho hľadanie pravdy, pravdy filozofickej a pravdy biblickej, ho viedlo k tomu, že 18. februára (podľa juliánskeho kalendára) 1896 v domácej kaplnke Panny Márie Lurdskej, v súkromnom byte zjednoteného (gréckokatolíckeho) kňaza o. Nikolaja Alexejeviča Tolstého na Ostoženke vo Vsevoložskej ulici zložil Solovjov kanonické vyznanie katolíckej viery. V jednom zo svojich listov napísal tieto slová, majúce príchut' osobného vyznania: „Ja pozerám predovšetkým na veľký, svätý a večný Rím, základnú a neodlučiteľnú časť všeobecnej cirkvi. V tento Rím ja verím, pred ním sa skláňam, jeho milujem celým srdcom a prajem si zo všetkých síl jeho znovupovýšenie pre jednotu všesvetovej cirkvi.”

Zomrel na panstve kniežaťa J. Trubeckého v obci Uzkoje 31. júla 1900 ako štyridsaťsedem ročný. Pred smrťou sa vyspovedal u pravoslávneho kňaza, lebo iný naporúdzi nebol. Jezuita Ivan M. Rupnik v Solovjovovi vidí vrcholného ducha celých kresťanských dejín.¹⁰

3. Vybrané témy Solovjovovho diela

Solovjov v roku 1874 už ako dvadsaťjeden ročný obhájil na Moskovskej univerzite titul magistra prácou *Kríza západnej filozofie*. Na Sankt-Peterburgskej univerzite obhájil prácu *Kritika abstraktných princípov*, za čo získal hodnosť doktora filozofie. Pri obdivuhodnej šírke jeho záujmov, v ktorých sa prelína filozofia s teológiou a mystikou nie je ľahké špecifikovať ním vytvorený systém poznania.

3.1 Filozofický systém

Ako prvý skoncipoval pojem *sofiológie* – idey zrodenej ruským náboženským myslením – na báze jednoty antropológie, kozmológie a teológie, ktorej cieľom je intuícia *všejednoty*. Vízia *všejednoty*, ako ju reflektuje T. Špidlík v knihe *Ruská idea*, sa u Solovjova personifikuje do bytosti, ktorá dostáva meno Hagia Sofia. Intuícia Sofie je životodarným prameňom jeho filozofie, „*táto intuícia sa zmocňuje pravdy ako niečoho konkrétneho a vyjadruje sa symbolom.*“ ([54], 319) To, že „Boh je všejednota“ pre Solovjova znamená, že Boh v sebe zjednocuje nekonečnú pestrosť aktívnych živých síl. Boh nie je abstraktnou jednotou, akou je pre racionalistov „absolútno“. V ňom je celý svet ideí – praobrazov a zároveň svet živých bytostí; a všetko tunajšie, pozemské

¹⁰ RUPNIK, I. M.: *L'arte. memoria della comunione*, Lipa, Roma, 1994, s. 22. In: HREHOVÁ, H.: *Ruská ortodoxná morálna teológia v perspektíve „Od obrazu k podobe“*. Prešov: Petra, 2001, s. 68.

bohatstvo v porovnaní s večnou plnosťou, s reálnou krásou Božského kozmu nie je ničím. Práve vďaka bohatstvu svojho vnútorného života Boh nesplýva s ničím pozemským.¹¹

Priateľ Solovjova, knieža Jevgenij Trubeckoj, delí Solovjovovu tvorbu na tri významné obdobia podľa rôznych fáz jeho aktivizmu, a to na obdobie nadšenia **teosofiou**, t.j. kresťanským učením, potom **teokraciou** (Božia vládou) a nakoniec **teurgiou** (Božia práca). V prvom období Solovjov dúfa, že stelesnenie Božej múdrosti čiže Sofie vo svete môže byť dosiahnuté prostredníctvom kresťanskej teosofie, teda vedením o Bohu a Jeho vzťahu k svetu. V druhom období (po roku 1882) Solovjov svoje nádeje upiera k premeneniu ľudstva prostredníctvom teokracie, t.j. správneho štátneho a spoločenského poriadku, ktorý realizuje kresťanskú politiku. A nakoniec v treťom období (približne od roku 1890) sa Solovjov zaoberá problémom teurgie, t.j. mystického umenia, ktorý vytvára nový život podľa pravdy Božej. Posledné Solovjovovo dielo *Tri rozhovory* vyjadruje „zborenie“ jeho utopických nádejí na uskutočnenie dobra v pozemskom živote ľudstva. V Solovjovových prácach je zvlášť jasne vyjadrená črta, ktorá je charakteristická pre celú originálnu ruskú filozofickú tvorbu. Touto črtou je hľadanie *komplexného* poznania o *kompaktnom* bytí.

3.2 Židovsko-kresťanská otázka

Solovjov sa zamerával na analýzu všetkých svetových náboženstiev, ale špeciálne sa venoval židovstvu a jeho vzťahu ku kresťanstvu. Z úcty k židovskému náboženskému dedičstvu sa pomocou Žida Fajvela B. Geca naučil po hebrejsky, prečítal celú Bibliu v hebrejčine a pri konci života sa pokúsil o jej preklad do ruštiny. Odvážne sa staval na obranu židovského národa, v ktorom videl jedinečnú úlohu pre Božie zámery. Vzájomný vzťah medzi židovstvom a kresťanstvom charakterizoval takto: *Židia vždy a všade pozerali na kresťanstvo a správali sa k nemu v súlade s predpismi svojho náboženstva, podľa svojej viery a podľa svojho zákona. Židia sa k nám správali po židovsky, naproti tomu my, kresťania, sme sa doteraz nenaučili správať sa k židovstvu po kresťansky. Židia v postoji k nám nikdy neporušovali svoj náboženský zákon, my sme však stále porušovali a porušujeme voči ním príkazy kresťanského náboženstva.*¹² Solovjov ďalej poukazuje na výnimočnú **religiozitu židovského národa**, z ktorého sa narodil Ježiš Kristus. Podľa českého autora K. Sládka vecne demaskuje nezmyselnosť kresťanského antisemitizmu.¹³ Klade si otázku, prečo židovský národ zavrhol Krista a odpoveď nachádza nielen v charaktere židovstva, ktoré neprekonal pohoršenie kríža, ale aj v nedostatočnom svedectve kresťanov. *„Keby kresťanský svet čo najúplnejšie vyjadroval kresťanskú ideu duchovnej a univerzálnej teokracie, čím intenzívnejšie by bolo pôsobenie kresťanských zásad na súkromný život kresťanov, na spoločenský život kresťanských národov, na politické pomery v kresťanskom ľudstve, tým*

¹¹ Porov. KOMOROVSKÝ, J.: *Vladimír Sergejevič Solovjov a ruská náboženská filozofia*, s. 111.

¹² KOMOROVSKÝ, J.: *Vladimír Sergejevič Solovjov a ruská náboženská filozofia*, s. 36.

¹³ SLÁDEK, K.: *Vladimír Solovjov: mystik a prorok*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2009, s. 89.

očividnejšie by sa vyvracal židovský názor na kresťanstvo, tým pravdepodobnejšie a bližšie by sa stalo obrátenie Židov. Teda židovská otázka je otázkou kresťanskou.“¹⁴ Keď Žid Jozef Rabinovič v Kišiňove založil moderné mesiánske hnutie Nový Izrael, Solovjov napísal článok, v ktorom vyjadril svoje sympatie tomuto pohybu synov vyvoleného národa smerom ku Kristovi.

3.3 Jednota Východu a Západu

Problematika zjednotenia rozdeleného kresťanstva bola pre citlivého hľadača pravdy akým bol Solovjov akútna a dôležitá. Historické rozdelenie medzi Východom a Západom osobne vnímal veľmi bolestne a považoval ho za veľký hriech. Cirkev totiž chápal ako bohoľudský organizmus. „Cirkev sama o sebe predstavuje vo svojej podstate božskú skutočnosť Krista na zemi.“¹⁵ Významnú nábožensko-kultúrnu úlohu Ruska prorocky videl vo všestrannej pomoci pri hľadaní jednoty Východu a Západu. Ruská pravoslávna cirkev sa považuje za dedičku byzantskej vetvy kresťanstva. Opakujem, je to cirkev pravoslávna, nie katolícka. Proti slavjanofilom¹⁶, ktorí tvrdili, že zjednotenie sa môže uskutočniť iba na slovansko-pravoslávnom základe, Solovjov navrhuje oslobodenie Ruska od svojho „byzantinizmu“, teda od svojej nacionálnej jednostrannosti, aby tak mohlo dosiahnuť svoj cieľ, a tým je historické uskutočnenie univerzálneho kresťanstva, ktoré nie je ani latinské, ani byzantské, ale ktoré v sebe očisťuje a zmieruje formy Východu i Západu.¹⁷

Keď Solovjov sklamaný vývojom procesu zblíženia Východu a Západu videl, že počas jeho života sa zjednotenie neudeje, sám urobil prvý dôležitý krok tým, že v sebe originálne zjednotil obidve kresťanské tradície. Vyznal katolícku vieru a pritom sa nevzdal pravoslávia. Ako znalec cirkevných dejín sa nebál byť aj kritikom Západu a poukázať na mocenské túžby latinskej cirkvi. To mu však nebránilo, aby použil všetky svoje sily na argumentáciu proti škandálu rozdeleného kresťanstva. Ako mystik vedel, že cirkev je zjednotená nie len vonkajšími právnymi zväzkami, ale najmä vnútornými putami lásky. Pri tomto dlhodobom procese pripisoval veľkú úlohu katolíckemu Poľsku. *Slúžiť katolicizmu je najvyššie poslanie poľského národa. A prvá, najväčšia služba – zjednotenie medzi pápežom a cárom – to je prvý základ novej kresťanskej teokracie.*¹⁸

K formulovaniu príčin historického rozdelenia kresťanstva na Východ a Západ a pozitívnej argumentácii v prospech **pápežského primátu** prispel Solovjov v diele *Rusko a všeobecná*

¹⁴ KOMOROVSKÝ, J.: *Vladimír Sergejevič Solovjov a ruská náboženská filozofia*, s. 48.

¹⁵ SOLOVJOV, V. S.: *Duchovné základy života*. Trnava: SSV, 1993, s. 8.

¹⁶ Boli to predstavitelia jedného zo smerov ruského spoločenského a filozofického myslenia v 40. až 60. rokoch 19. storočia. Odmietali europeizáciu Ruska, vyzdvihovali ruské pravoslávne kultúry ako protipól racionálnej kultúry Západu. Hlavní predstavitelia boli : bratia Aksakovovci a Kirejevšovci, A. S. Chomjakov, S. S. Uvarov a iní.

¹⁷ VASIL, C.: Dogmatický rozvoj vo vzťahu východnej a západnej cirkvi z pohľadu Vladimíra Solovjova. In: *Kresťanská spoločnosť a kultúra vo filozofii Vladimíra Srgejeviča Soloviiova* (zborník) Trnava: Dobrá kniha, 2003, s. 26.

¹⁸ KOMOROVSKÝ, J.: *Vladimír Sergejevič Solovjov a ruská náboženská filozofia*, s. 60.

cirkev.¹⁹ V závere prekladu tejto knihy čítame: „Ako člen pravej a úctyhodnej pravoslávnej cirkvi východnej alebo grécko-ruskej, ktorá nehovorí proti kánonickým snemom, ani zamestnancami svätej moci, ale hlasom svojich veľkých Otcov a učiteľov uznávam za najvyššieho sudcu vo veci náboženstva toho, ktorý za takého uznaný svätým Irenejom, svätým Dionýzom Veľkým, svätým Jánom Zlatoústym, svätým Cyrilom, svätým Flaviánom, blahoslaveným Teodoretom, svätým Maximom Vyznávačom, svätým Teodorom Studitom, svätým Ignácom atď. – totiž apoštola Petra, ktorý žije vo svojich nástupcoch a ktorý nepočul nadarmo slová Pánove: ‚Ty si Skala a na túto skalu postavím svoju cirkev. Utvrdzuj svojich bratov! Pas ovce moje.‘ “

4. Význam Solovjova pre dnešok

Ako sme už uviedli, Vladimír S. Solovjov sa pokladá za zakladateľa originálnej ruskej náboženskej filozofie. Jeho filozofické dielo, často oblečené do mystického rúcha, je univerzálnou syntézou vnímania kozmického sveta, postavenia človeka a všade prítomnosti Boha. Prirodzene, že táto syntéza prináša so sebou aj určité riziká pri správnej interpretácii prezentovaných myšlienkových pochodov. Komunistický režim v bývalom Sovietskom zväze nemal záujem o Solovjova ani o poznanie jeho myšlienkového odkazu. Dnes v tomto smere badať zjavný obrat.²⁰ Solovjov je v nezaujatých kruhoch uznávaným prorokom vízie katolíckosti Cirkvi. Podľa už spomenutého českého autora K. Sládka je Solovjov mystik a prorok v kresťanskom zmysle. Je to originálny zjav v procese budovania jednoty kresťanského Východu a Západu. Jeden z mála tých ruských pravoslávnych teológov, ktorý jasne videl možnosť uskutočnenia projektu jednej všeobecnej Cirkvi, pri odstránení doteraz jestvujúcich problematických otázok vieroučného či historického charakteru. Okrem toho Solovjov je filozof i teológ vyjadrujúci sa v básňach. Aby sme aj túto dimenziu jeho osobnosti nevynechali, dovoľm si uviesť jednu z jeho osobne ladených básni v preklade Júliusa Rybáka:

Len čo sa odpútam z životného chaosu,
druhovia nebohí hneď obstanú ma v kruh;
a milé obrazy, čo už ta-tam dávno sú,
mi živo pripomnú svet dávnych jasných túh.

Svetlo pozemských dní pohasína a bledne
a sladký smútok mi prežiarí duše tvár.
Ešte ťa nevidím, no už mi v šedi všednej
zavoniaš večnosťou, prichádzajúca jar!

¹⁹ Pôvodné vydanie diela vo francúzskom jazyku v roku 1889 v Paríži. Do slovenčiny ho preložil a odbornými poznámkami opatril J. Mastylák a vydal SSV v Trnave v roku 1947. Aktualizované vydanie diela vyšlo v Prešove v roku 2000.

²⁰ Podľa autorom získaných informácií sa vyše jedensto rôznych záujmových spoločností v súčasnom Rusku venuje štúdiu Solovjovovho myšlienkového odkazu.

Ja viem, že k zemi ste svoj pohľad obrátili
a zdvihli ste si ma tu z prachu k nebesám.
Nádeju večného života oživilí,
síl dali trnitým životom preniesť sa.

Ešte vás nevidím; no v čas, čo mi je daný,
keď splatím kliatemu životu splna daň,
vy otvoríte mi zmierenia stánku brány
a ukážete púť v jagavú hviezdnu pláň.²¹

Solovjovovo dielo je hľadaním jednoty všetkých ľudských schopností. Ruský emigrant a básnik Vjačeslav I. Ivanov (1866-1949) po svojom konvertovaní na katolicizmus sa vyjadril: *Konečne môžem dýchať oboma stranami pľúc*. Tento výrok si osvojil aj nezabudnuteľný rímsky pápež Ján Pavol II. Solovjova možno vnímať ako anticipovaný prototyp uskutočnenia metafory dvoch pľúc v praxi. Dnešné pravoslávie má ťažkosti prijať jeho osobné prokatolícke gesto a ekleziologické vízie. Azda aj preto nie je vyhlásený za svätého. To nám však nebráni nanovo študovať jeho inšpiratívny odkaz pri budovaní kresťanskej tváre Európy. Základný význam Solovjova možno vidieť v tom, že jednota a Boh u neho splývajú.

doc. ThDr. Michal Hospodár, PhD.
Katedra syst. teológie GTF PU v Prešove
e-mail: mhospodar@unipo.sk

²¹ KOMOROVSKÝ, J.: *Vladimír Sergejevič Solovjov a ruská náboženská filozofia*, s. 97.

Použitá literatúra

- HREHOVÁ, H.: *Ruská ortodoxná morálna teológia v perspektíve „Od obrazu k podobe“*. Prešov: Petra, 2001.
Impulz (Revue pre modernú katolícku kultúru). Prešov: Vydavateľstvo M. Vaška, č. 2/2006.
- JÁN PAVOL II.: *Fides et ratio* (encyklika). Trnava: SSV, 1998.
- KOMOROVSKÝ, J.: *Vladimír Sergejevič Solovjov a ruská náboženská filozofia* (Antológia ruskej náboženskej filozofie). Košice: BYZANT Košice s.r.o., 2011.
- KOMOROVSKÝ, J. – LACH, M. (eds.) *Kresťanská spoločnosť a kultúra vo filozofii Vladimíra Sergejeviča Soloviova* (Zborník z vedeckej konferencie 8. marca 2003). Trnava: Dobrá kniha, 2003.
- MASTYLÁK, J.: *Rusko a všeobecná cirkev*. Trnava: SSV, 1947.
- SLÁDEK, K.: *Vladimír Solovjov: mystik a prorok*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2009.
- SOLOVJOV, V. S.: *Duchovné základy života*. Trnava: SSV, 1993.
- ŠPIDLÍK, T.: *Ruská idea*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 1996.

Internetové zdroje

- KOMOROVSKÝ, J.: *Ruská náboženská filozofia a kríza západnej filozofie*.
www.uski.sk/frm_2009/ran/2004/cl040207.htm
- SULÍK, D. (zost.): *Vladimír Sergejevič Solovjov*.
www.duchovna-veda.webnode.sk/vychodoslovanska-spiritualita-/vladimir-solovjov/